

Saatesõna tõlkele

Sellesse kogumikku on koondatud valik Jossif Brodski antiigikujundeid sisaldavat luulet. Peaaegu kõik siinsed eestindused ilmuvad esmakordselt, vaid üksikuid katkeid leidub mõnes varem ilmunud essees. Samas moodustavad antiigimotiivid Brodski luules kõigil tema loomeperioodidel olulise kihistuse ja väärivad omaette semantilise kompleksina eraldi kogumikku. Käesolev valimik on läbilõige Brodski erinevate aegade loomingust, alates tema varasesse loomeperioodi kuuluvast „Kahest sonetist” kuni luuletusteni, mis kuuluvad tema hilisemasse perioodi, nagu „Pärast meid veeuputust mõistagi pole” ning algupäraselt inglise keeles kirjutatud „Galateia *encore*” ja „Lugu”.

Jossif Brodskilt ei ole eesti keeles veel kunagi eraldi luulekogumikku ilmunud, kuid eesti lugejale pole ta siiski ka luuletajana võõras: teda on varem tõlkinud näiteks Indrek Hirv, Ott Arder, Juku-Kalle Raid, Jelena Skulskaja ja ka selle valimiku autorid. Tõlkeid on ilmunud Brodski loomingus käsitlustes ja kultuuriväljaannetes ning kantud ette kirjandusüritustel.

Brodski luule tõlkimine on suur väljakutse. Tema luulemaailm on ülimalt rikkalik ja mitmekihiline ning stiil omanäoline: seda iseloomustavad ootamatud sõnakasutused, keeruline süntaks, kohati lausa barokne väljendusviis, rohked siirded ning teravalt oksümorooniline laad, kus kõrgeimasse registrisse kuuluv kirikuslaavi leksika põrkub väga lihtsate, isegi labaste ja roppude sõnadega, see tekitab omal ajal tugevaid vastureaktsioone. Selline registrite põimumine läheb siinses tõlkes paraku sageli kaduma, nagu ka kontrast Brodski varase ja hilise stiili vahel.

On arvatud, et suuresti tänu Brodskile on vene luules siiani säilinud riim ja värsimõõt. Nii nagu Euroopas, olid need sealgi kadumas, kuid Brodski keeruline ja rikkalik värsitehnika muutis need jälle värskeks ning teda hakati jäljendama, kuna selgus, et keeruline värsitehnika mitte ei ahista luuletamist, vaid avab sootuks uusi väljendusvõimalusi. Brodski enim kasutatud värsimõõdud on jambiline pentameeter, spetsiifiline rõhkur ja vabavärss, kusjuures ka vabavärsis pole rütm tähtsusetu: näiteks võivad antiigiteemalisse vabavärssi ja rõhkurisse sisse tulla heksameetrilised käigud, olles nii kooskõlas luuletuse semantilise struktuuriga. Kui jambe ja vabavärssi saab eesti keeles ilma suuremate raskusteta edasi anda, siis rõhkurite vahendamise ja rohkem probleeme, kuna eesti luules puudub vene rõhkurisüsteemile analoogiline traditsioon.

Brodskile endale oli väga tähtis, et tema tõlkijad annaksid edasi ka tema väljendusplaani – nii riimiskeeme, värsimõõte kui ka troope –, ta koguni joonistas vastavaid skeeme tõlkijatele ette. Sellepärast olen ka siinsetes eestindustes jäljendanud originaali riimiskeeme, isegi kui nad ei ole eesti traditsioonis eriti tavalised, võrdle näiteks aBcaBc skeemi luuletuses „*Anno Domini*” (väiksed tähed tähistavad mees-, suured naisriime):

Provintsis kõikjal käivad jõulupeod.
Puuvõõrik end paleele peale kerib
ja tõrvik suitseb lossitrepi ees.
Põiktänavail on möll ja pahateod.
Loid, lõbus, ogar, räämas rahvameri
on teispool asehalduri paleed.

Brodski meetrikat olen vahendanud ka siis, kui eesti traditsioonis pole vastavat mõõtu varem kasutatud, ning võimalusel edasi andnud tema irdriime ja meetrilisi kõrvalekaldeidki, näiteks erijalaliste värsiridade vaheldumist luuletuses „Platonit edasi arendades” või kuuejalalist värssi jambilises pentameetris kirjutatud luuletuses „Tiberiuse büst”: *on tagajärjed. Neil on ohvriks inimesed.*

Eraldi väärrib märkimist, et selles kogumikus esitatud sonetid pole õiged sonetid: nad on loodud blankvärssis ning isegi 14 rida saavutatakse tüpograafiliste, mitte meetriliste vahenditega, st värsiridu poolitades. Ka sellised võtted olen tõlkes edasi andnud.

Omaette probleem on Brodski hämara väljenduse ja keerulise süntaksi tõlkimine. Olen püüdnud vältida liigselt tõlgendavaid, selgitavaid ja lihtsustavaid lahendusi, üritades edasi anda pigem Brodski luulemaailma atmosfääri ja jätta rohkem tõlgendamis- ja mõtteruumi lugejale.